

ሥርዓተ ፋሲካን መንፈሳዊ ትርጉሙን

ምስጢረ ፋሲካ

ፋሲካ፡-ብእብራይስጢ (ፓሻሕ) “ምስጋር ወይ ምዝላል” የስምዕ፡ስለዚ ናይ ታሕጓስ ምልክት ዘጠቓለለ ቃል እዩ።ፋሲካ፡አብ ብሉይ ኪዳን ምስ ሠለስተ ምክንያት ታሕጓስ ወይ ደስታ ዝተኣሳሰረ ነበረ።

- ደቂ እስራኤል ሓደ ነገር ከይተገድኡ ካብ ባርነት ግብጺ ዝወጽዎ፤
- ፊርዖን ምስ ሠራዊቱ ተዋሒጡ እንክጠፍእ ንሳቶምን ግን ብተኣምራታዊ ሓይሊ ኣምሳኽ ንቀይሕ ባሕሪ ዝተሳገርዎ፤
- ኣምሳኽ ምስ ደቂ እስራኤል ኣብ ደብረ ሲና ብዝኣተዎ ቃል ኪዳን መሠረት፡ናይ ሓዲስ ኪዳን ፋሲካ መቐጸልታን መወዳእታን ናይ ብሉይ ኪዳን ብምግኑ ኣብቲ ናይ ደቂ እስራኤል ትጽቢትን ተስፋን ዝነበረ ናይ መሲሕ ሞትን ትንሳኤን ዝተመስረተ እዩ።

ሓዲስ ኪዳን ኣምሳኽ ምስ ፍሉይ ሕዝቢ እስራኤል ጥራሕ ዘይኩነስ ምስ ኩሎም ፍጥረት ኣምሳኽ ዝኹኑ ደቂ ሰብ ዝተመስረተ ኪዳን እዩ።ኪዳን ዕርቅን ሰላምን፡ኣምሳኽ ምስ ሰብን ኩሎ ፍጥረቱን ዝተዓርቀሉ፡እቲ መወዳእታ ዘይብሉ ፍቕሩ ዝተገልጸሉ ኪዳን እዩ።ሰማያትን ምድርን ዝተወሃሃደሉ የዘኻኸር።ነዚ ጥልቂ ዝኹነ ናይ ሓዲስ ኪዳን ምስጢረ ፋሲካ ኣጸቢቕካ ንምርዳእ እቲ ናይ ብሉይ ኪዳን ስርዓታት ፋሲካ ኣሕጽር ኣቢልካ ምትንታን ኣዝዩ ጠቓሚ እዩ። ፋሲካ (ኦሪ.ዘፀ.ምዕ.፲፪፥፲፫) ኣብዘን ክልተ ምዕራፋት ቅ.መጽሓፍ ብዛዕባ ሠለስተ ስርዓታት ፋሲካ ይነገር።

- ፩^ይ ብዛዕባ መስዋእቲ ገንሸል።
- ፪^ይ ብዛዕባ ዘይብኹዕ ቅጫ።
- ፫^ይ ብዛዕባ ቅትለት በኹርታት።እዞም ሰለስተ ስርዓታት እዚኣቶም ግና ብታሪኽ ከም እንፈልጦ ቅድሚ ናይ ብሉይ ኪዳን ስርዓታት ፋሲካ፡አብ ምድሪ ግብጽን ኣብ ምድሪ ከንኣንን ብደቂ እስራኤል ዝፍጸሙ ዝነበሩ እዮም።

መስዋዕቲ ገንሸል፡ ብግዜ ብሉይ ኪዳን፡ሰባት መብዛሕትኦም ብጉሰነት እዮም ዝነበሩ ዝነበሩ።በዚ ምክንያትዚ ቅወምን ነባርን መሓድሮ ዘይነበሮም ብዙሓት ነበሩ።ምስ ጥሪቶም እናተጓዕዙ፡ሓጋይን ክረምትን ቦታን እናለዋወጡ እዮም ዝካየዱ ዝነበሩ።ኣብ ዝኸረምዎ ኣይሓግዩን፡አብ ዝሓገይዎ ድማ ኣይከርሙን ነበሩ።ኣብ ዘገኸድዎ ድንኳናቶም ተኸሎም የሕልፍዎ ነበሩ።ካብቲ ዝኸረሙሉ ክግዕዙ እንክለዉ፡ብለይቲ ካብ ጥሪቶም ገንሸል ሓሪዶም ነቲ ሸካላት ድንኳናቶም ብደምቲ ገንሸል ይለኽይዎ ነበሩ።ምስጢሩ ከዓ ሰባምን ጥሪቶምን ብደሓን ኣብቲ ቦታ ስለ ዘህለፍዎ ንኣማልኽቶምን ሓለውቶምን ምእንቲ ከመስግኑ፡ካብ ክፉኣት ጎዳእቲ መናፍስቲ ድማ ምእንቲ ክድህኑ፡ስለዚ ናይ ለመና ዓይነት ስርዓት እዩ ዝነበረ ማለት ስርዓት መስዋእቲ።

ሥርዓት ዘይብኹዕ ቅጫ፡ እዚ ምስ ስርዓታት ፋሲካ እንረኽቦ ስርዓት ቅጫ፡ እስራኤላውያን ካብ ናይ ከንኣናውያን ስርዓት ወይ ልምዲ ሓረስቶት ዝወሰድዎ እዩ። ሓዲስ ዓመት ብቐውዲ ስለ ዝጅምር ዝበኹዕ እንጌራ ናይ ዝሓለፈ ዓመት ምልክት ኣረጊት ኣምሳል ስለ ዝኹነ በቲ ሓዲስ ዓመት ንዘይብኹዕ ቅጫ ስገም

ይምገቡ ነበሩ።ካብ'ቲ ዘእተወዎ ፍሪ ረሃጾምን ምድርምን እውን ንኣማልኽቶም ገጸ በረኽት የቐርቡ ነበሩ።እዚ ድማ ናይ ምስጋና መስዋዕቲ ክበሃል ይከኣል።እስራኤላውያን ኣብዚ ናይ ከንኣናውያን ልምዲ ተመስሪቶም እዮም ብትእዛዝ ኣምላኽ ንበዓለ ፶ ወይ ጳራቕሊጦስ ዘበዕሉ ዝነበሩ (ኦ.ዘዓግ.፲፯፻፱)።

መስዋዕቲ ሰጡርታት፡ እዚ ስርዓትዚ እውን ካብ ልምዲ ከንኣናውያን ዝተወሰደ እዩ።ከንኣናውያን መስዋዕቲ ሰጡርታት ይፍጽሙ ነበሩ።እዚ መስዋዕቲዚ ድማ ብኣምላኽ እስራኤል ጽዩፍን ኩነንን ከም ዝኾነ ቅዱሳት መጻሕፍቲ ይገልጹልና።ሕዝ.፲፮.፳፣ሚክ.፮.፯፣ ፪ ነገሥ.፲፮.፫፣፳.፮ ኤር.፯.፴፩።እዚ ጨካን ዝኾነ መስዋዕቲ ወሉድ ግና ጸኒሑ ብመስዋእቲ ሰጡሪ እንሰሳታት ተተክሎ፣ማለት ክንዲ ውላዶም ዝሰውዑ ናይ ሓደ ዓመት እንሰሳ ይሰውዑ ነበሩ።በዚ ኸኣ ሰጡሪ ውላዶም ናጻ ይኸውን ነበረ።ኣምላኽ እስራኤል ብኣፍ ነብያቱ ገቢሩ ነቶም ኣሰር ከንኣናውያን ተኸቲሎም መስዋዕቲ ወሉዶም ዝፍጽሙ ዝነበሩ እስራኤላውያን በብዘበኑ ኣበርቲዑ ኹነኖም።እዞም ሰለስተ ዓይነት ስርዓታት፡ደቂ እስራኤል ዝተለቅሖም በዩናይ ምክንያትን ምስጢርን እዮም ምስ ስርዓተ ፋሲካ ተኣሳሲርም ዝርከቡ?መልሱ ከምዚ ዝኸተል እዩ።

መስዋዕቲ ገንሸል (በጊዕ ፋሲካ)

ኣምላኽ ንጽንዓትን ትሪ ልቢ ፈርዖን ምእንቲ ከሸንፍ ኣብ ልዕሊ ግብጻውያን በብዓይነቶም ዝኾኑ ዓሰርተ ቅጽዓታት ኣውረደሎም።እዞም ቅጽዓታት እዚኣቶም ኣብ ታሪኽ“ቀሳስልታት ወይ ድማ መቐዘፍትታት ግብጺ”ይበሃሉ።ንሳቶም ከኣ

- ፩^ይ ማይ ኣብ ደም ተለወጠ፤
- ፪^ይንመላእ ምድሪ እንቀርቦብ ወረስኦ
- ፫^ይጸጸት ተነዝሖኦ
- ፬^ይ ጽንጽያ ከልኪ ተነዝሖ
- ፭^ይ ብፍላይ ኩሎም ጥሪት ግብጻውያን ሞቱ
- ፮^ይ ኩሎም ግብጻውያን ሰብነቶም ቆሰሉ
- ፯^ይ ድሕሪ ብርቱዕ በርቅን ነጐዳን ብበረድ ተጐግኡ
- ፰^ይ ኣንበጣ
- ፱ ኩሎም ሰጡርታት እንሰሳን ሰብን ሞቱ።

እግዚኣብሔር ብኣፍ ሙሴ ገቢሩ ንህዝቡ “ኣነ በዛ ለይቲ እዚኣ ብምድሪ ግብጺ ክኣልፍ እዩ።ኩሎም ሰጡርታት እንሰሳን ህዝብን እውን ኪሞቱ እዮም።ነቲ ኣብ ኣፍደሽኹም ዘሎ ደም ርእየ ምእንቲ ብዘይ ጉድኣት ክሳገረኩም፣ገንሸል ሓሪድኩም ብደሙ ልኸይም”በሎም።ኣምላኽ ምእንቲ ንህዝቡ ከድሕን ብለይቲ ዝኣልፍ ንደቂ እስራኤል ካብ ዝቐተሉ ሰጡርታት ግብጺ የድሕን።ኣብ ስርዓት መስዋእቲ ገንሸል ከንኣናውያን፣እቲ ናይቲ እንሰሳ ሞት ኣይኩነን ዓብይ ግምት ዝወሃዕ ዝነበረ፣እንታይ ደኣ እቲ ኣብ ናይ ድንኳናቶም ሸኻላት ዝፈሰሰ ዝነበረ ደም እዩ እቲ ዋና ግምት ዝወሃዕ ዝነበረ፣ከመይ እዚ ደም እዚ እዩ ካብ'ቲ በብዓ ይነቱ ጉድኣት ከም ዘድሕን ዝኣምኑሉ ዝነበሩ፣ንደቂ እስራኤል'ውን ምልክት ኩይኑ ካብ ቅትለት ዘድሓኖም እቲ ደም ገንሸል እዩ ዝነበረ።ዓሕረዎት እስራኤላውያን ንደቆም ምስጢር በጊዕ ፋሲካ ክፈትሑሎም እንከለዉ “መሥዋዕቲ ፋሲካ እዩ ኣምላኽ ንግብጻውያን ክቐትል እንከሎ ንኣናን ኣባይትናን ኪለው ጥሪትናና ናይ ዝደሓናሉ ዝኸሪ እዩ”ይብልዎም ነበሩ።እዚ ሥርዓትዚ ግና ዓመት ዓመት ኪፍጸም ጊዜ ሓደ ናይ ሕሉፍ ነገር ማንም ዝኸሪ ጥራሕ ዘይኩነስ፣ወትሩ ግዜ ኪፍጸም እንከሎ ህያው ኩይኑ ዝድገም ሥርዓት እዩ ዝነበረ።

ዘይብኹዐ ቅጫ ስገም

እዚ ምልክት ናይ ሓዲስ ዓመት እዩ፡-ነቲ ዝቐደመ ፍረ ምድሪ ብዝብኹዐ ነገር ዝምሰል ሓዲካ በቲ ናይ ሓዲስ ቀውዒ ፍረ ምምጋብ፡-ሓዲስ ሕንጻጽ ህይወት ምጅማር ማለት እዩ።ዘይብኹዐ ቅጫ መግቢ ድኻታት ንሶት በረኻ እዩ ዝነበረ። ናይ ሓዲስ ሕዝብን ናይ ዝጅምር ዝነበረ ሓዲስ ኪዳንን ምልክት ጌይሮም እዮም ደቂ እስራኤል ንሥርዓት ዝነበረ ሓዲስ ኪዳንን ምልክት ጌይሮም እዮም ደቂ እስራኤል ንሥርዓት ዘይብኹዐ ቅጫ ዝምገቡ ዝነበሩ።ንኣምሳኽ እውን ካብ'ቲ ፍረ ረሃጸም ሞባእ ዘቐርቡ ዝነበሩ።እዚ ዘይብኹዐ ቅጫ ምስቲ ዝተጠብሰ ሥጋ በጊዕ እዩ ዝብላዕ ዝነበረ።

ዝክሪ በዓለ ፋሲካ ኣብ ብሉይ ኪዳን

ድሕር'ታ ደቂ እስራኤል ብመሪሕነት ሙሴ ብ ፲፪፻፶፱.ዓለም በጊዕ ፋሲካ ሓሪዶም ካብ ግብጺ ዝወጹላ ለይቲ ኣብ ቅ.መጽሓፍ ሓሙሽተ ፋሲካ ይዝከሩ።

- ፩^ይ ደቂ እስራኤል ኣብ ዓመቶም ካብ ግብጺ ምስ ወጹ ብወርሒ ኒዛን ኣብ ደብረ ሲና ንመጀመርያ ጊዜ ፋሲካ ኣብዓሉ (ኦሪ.ዘገ.፱.፭)።
- ፪^ይ ናባ ዮርዳኖስ ተሳጊሮም ኣብ'ታ ተስፋ ኣቦታቶም ዝነበረት ምድሪ ተስፋ ምስ ኣተዉ ኣብ ከባቢ እታ ታሪኻዊት ከተማ እያሪኮ ተገዚሮም በዓለ ፋሲካ ኣብዕሉ፡-ካብ'ቲ ሓዲስ ፍረ ምድሪ ከናኣን ተመገቡ፡-ነቲ ኣርብዓ ዓመት ዝተመገቡዎ ብብኹዕ እንጌራ ክምሰል ዝከኣል መና ሽዑ ኣቋረጹ (ኦሪ.ዘኢ.ያ.፭)።
- ፫^ይ ብ721 ቅ.ል.ክ.ብዘመን ሕዝቅያስ ንጉሥ ነቶም ተፈልዮም መንስቲ እስራኤል ኣቐሩሞም ዝነበሩ ኣሕዋቱ እውን ዓዲሙዎም ነበረ፡-ካብ'ቲ ብልምዲ ዝበዕሎ ዝነበረ ሕዝቢ ኒዛን ሓደ ወርሒ ድሒሪ በዓለ፡-ምክንያቱ ድማ ኩሎም ሕዝቢ ምእንቲ ክእከቡን ሌዋውያን ካህናት'ውን ኣጸቢቑም ክሳብ ዝነጽሑ፡-እዚ ሥርዓተ በዓለ ፋሲካ እዚ ክልተ ሰሙን ምሉእ ከበረ።(፪ ዜና መዋ.፱)።
- ፬^ይ እዚ ራብዓይ ዝክረ ፋሲካ ምስቲ ንጉሥ ኢዮስያስ ዝፈጸሞ ናይ ሥርዓታት ምሕዳስ ኪዳን ዝተኣሳሰረ እዩ።ደቂ እስራኤል ኣብ ቤተ መቐደስ ኢዮሩሳሌም ተደፊኑ ዝነበረ ጽሑፍ ኦሪት ዘዳግም ስለ ዝረኸቡ ብዓብይ ሓጎስ ነቲ ፋሲካ ኣብዓልዎ ፪ነገሥ.፳፫፡፱መቱ ከኣ 621-622 ቅ.ል.ክ.ነበረ።
- ፭^ይ ደቂ እስራኤል ካብ ሰደት ምስ ተመልሱ ተቐዳዲሞም ነቲ ፈሪሱ ዝነበረ ቤተ መቐደስ ኢዮሩሳሌም ኣሓዲሶም ሃነጽዎ ስለ'ዚ እዚ በዓለ ፋሲካ እዚ ድርብ ምስጢር ዝሓዘለ በዓል ነበረ።ማለት ናብ ሀገሮም ተመሊሶም ብናጽነት ስለ ዘብዓልዎን ናይ ሓዲስ ቤተ መቐደስ ጽምብልን ብምሃኑ ፍሉይ ድምቀት ነበሮ።ናይ ምስጋና ኣምሳኽ ፋሲካ እዩ ዝነበረ፡-ሰሙን ምሉእ እውን በዓለ።ዓመቱ 515 ቅ.ል.ክ.ነበረ።ብዛዕባኡ መጽሓፊ እዝራ ፲፮.፩-፳፪ ተመልከት።

እቲ ኣብ ኩሎ ሥርዓታት ፋሲካ እስራኤላውያን እንረክቡ፡-ናይ ገንሸል ምሕራድ ኣምሳል መሥዋዕትን ናይ'ቲ ብናይ ሕድገት ሓጢኣት ምእንቲ ድሕነት ሰብ ናብ ኣምሳኽ ዝቐርብ ህያብ ሞባእን፡-ናይ'ቲ ብሙሴን ዳዊትን ዝምሰል ዝነበረ ኢዮሱስ መሲሕ፡-መሪሕ ሕዝብን መድሓኒን ኣምሳል እዩ ዝነበረ።እቲ ዘይብኹዐ እንጌራ

መግቢ ደኻታት ምድረ በዳ፡ተቐላጢፍካን እናሃደምካን ዝብላዕ ናይ ምድሪ ተስፋ፡እቲ ዝቐደመ መግቢ ደቂ እስራኤል፡ናይቲ እዚኣብሔር ብዓብይ ምሕረቱ ንደቂ ሰብ ብልግስነት ዝሃቦ ጸጋ ድሕነት ኣምሳል እዩ፡እቲ ኣብ ኪለው መግቢ ፋሲካ ዘይበኩር መስተ ወይኒ ሃብታማትን ደኻታትን ሓቢሮም ዝሳተፍዎ ዝነበሩ፡ምልክት ታሕንስ ስለ ዝገልጽ ናይቲ ውህበት ኣምሳኽ ዝኹን ጸዋዕታ ሓባራዊ ኣምሳል እዩ ዝነበረ።

በዓለ ፋሲካ ብግዜ ኢየሱስ

መሠረት በዓለ ፋሲካ ቅዱስ መጽሓፍ ብምዃኑ፡ደቂ እስራኤል ፋሲካ ክብዕሉ ግዜ ከም ናይ ዝሃለፈ ህያው ዝኸሪ ድሕነቶም(ካብ ባርነት ግብጺ)፡ከም ትጽቢት ግዝያዊ ድሕነቶም ካብ ኣርዑት ገዛእቶም ዝነበሩ ኣህዛብ ገቢሮም እዮም ዘብዕ ሎም ዝነበሩ ኣህዛብ ገቢሮም እዮም ዘብዕሎም ዝነበሩ፡ዝተተሰፈው መሲሕ ካልኣይ ሙሴ ከይኑ ካብ ጨቆና ጸላእቲ ዘውጽእ ወትሩ ግዜ ኣብ ልባቶም ዝተመስረተ ነበረ፡፡ብሃንቀውታ እውን ይጽበይዎ ነበሩ፡፡ኣብ ብሉይ ኪዳን ሓሙሽተ ዝኸሪ ፋሲካ ረኺብና፡ኣብ ሓዲስ ኪዳንከ ክንደይ ፋሲካ ይዝከሩ?ኣብ ወንጌል ዮሐንስ ሰለስተ ፋሲካ ይዝከሩ፡፡ቅድሚኣቶም ንና ኣብ ወንጌል ሉቃስ ፪፻፩-፶ ኢየሱስ ወዲ 12 ዓመት እንከሎ ሕገ ሙሴ ምእንቲ ክፍጽም ምስ ወለዱ ኣብ በዓለ ፋሲካ እዮሩሳሌም ከም ዝተሳተፈ ይንገር፡፡ኣብዚ ኩሉ እስራኤላዊ ዝሳተፎ ዓመታዊ ንግደት ፋሲካ ዝተሳተፈ መንእሰይ ኢየሱስ ካብ ሻቡ ግዜ - ሚሩ ኣብቶም ነበኡ ዝምልከቱ ጉዳያት ክጽመድ ከም ዝመጸ ማለት መዝነት ናይ ተልእኮኡ ገለጸ፡፡ሻቡ ግዜ እውን መለኮታዊ ጥበቡ ተገልጸ፡፡እዚ ኩሉ ከኣ ኣብቲ ቤተ መቐደስ ኣቦኡ፡፡በዚ ምክንያትዚ እውን እዩ እዚ ፋሲካ እዚ “መለኮታዊ ጥበብ ኢየሱስ ዝተገልጸሉ ፋሲካ”ክበሃል ዝከኣል፡፡እተን ኣብ ቤተ መቐደስ ካብ ወለዱ ተሰዊሩ ዘሕለፈን ሰለስተ መዓልቲ ከኣ፡ኣምሳልቲ ኣብ መጨረሻታ ምድራዊ ፋሲካ ሕይወቱ ክፍጸም ዘለዎ ነገር“ሰለስተ መዓልቲ ኣብ መቐብር”ዘሕለፈን የዘኻኸር።

- ❖ እቲ ፩^ይ ዝኸሪ ፋሲካ ኣብ ወንጌል ዮሐንስ ፪፻፳-፳፫ እንረኽቦ “ናይ ቤተ መቐደስ ምንጻሕ”ይበሃል፡፡ኢየሱስ ናይ ቤተ መቐደስ ኢዮሩሳሌም ቀጽሪ ንቤተ መቐደስ ብዘገልግሉ ነገራት ቦታ “ዕዳጋ” ከይኑ ምስ ጸንሖ“ንቤት ኣቦይ ቤት ሸቐጥ ኣይትግበርዎ”እናበለ ሰጎም፡፡ብዛዕባ ዕንወት ህንጻ ቤተ መቐደስ ድሕሪ ተናገሩ ከዓ ነቲ ብትንሣኤኡ ኪምሥረት ዘለዎ ሓዲስ መንፈሳዊ ቤተ መቐደስ ኣምሳኽ ኣበሰረ፡፡እውነተይና ኣምሳኽ ኣብ ህንጻ ኢዮሩሳሌም ወይ ድማ ኣብቲ ሳምራውያን ዝሰግዱሉ ዝነበሩ ጎቦ ጋሪዚም ኣይኩነን ክስኣድ ዘለዎ፡፡መንፈስ ስለ ዝኹን ብመንፈስ እዩ ዝሰገድ፡፡ናይ ነፍሲ ወከፍ ሰብ ነፍሲ ብርእሳ ቤተ መቐደስ እያ።
- ❖ እቲ ፪^ይ ዝኸሪ ፋሲካ ኣብ ወንጌል ዮሐንስ ፮.እንረኽቦ ኢየሱስ ኣብ ጥቓ ከተማ ቅፍርናሆም፡ኣብ በረኻ ባሕሪ ገሊላ፡እንጌራ ኣበርኪቱ ንሕዝቢ ኣጽገበ፡እቲ ዘበርክቶ እንጌራ ኣምሳል“ሥጋኡን ደሙን”ከም ዝኹን ካብቲ ኣቦታቶም ኣብ ምድረ በዳ ዝተመገብዎ ህብስተ “መና”ከም ዝዓቢ ኣስተምሃሮም፡ነቶም ንመሲሕ ከም ሓደ ካብ ምድራዊ ጨቆና መግዛእቲ ዘውጽእ ገቢሮም ዝጽበዩን ዝሓስቡን ዝነበሩ ድማ ነዚ ጊጉይ ርእይቶምን ተርጎመሎም፡፡ድኻነት ብእምነት ከም ዝኹን ኣበሠረ።

❖ እቲ ፫፻ ሸክሪ ፋሲካ ኣብ ወንጌል ዮሐንስ ፲፩.፶፫ እንረክቦ ምስቲ ናይ ኣልኣዛር ምትንሣእ ዝተኣሳሰረ እዩ። እቲ ዋና ምክንያት ናይ ሞት ኢየሱስ እውን እዩ። እታ ሓጢአተይና ማርያም ዝስማ ሰበይቲ በዓልቲ ቢታንያ፡አቐዲማ ንኢየሱስ ኣብ ቤት ስምዖን በቲ ኣምሳል ሞቱ ዝነበረ ክቡርን ምዑዝን ቅብኢ ናርዶስ ቀቢኣቶ ነበረት(ዮሐንስ ፲፪)። ኢየሱስ ኣብዚ በዓል ፋሲካ እዚ እቲ ናይ ደቂ እስራኤል ትጽቢት ዝነበረ መሲሕ ከም ምዃኑ ብዓጀባ ናብ ኢየሩሳሌም ዝኣተወ፣ሻቡ እውን እዩ ብዛዕባ ሞቱ ብግልጺ ዝተናገረ፣ቲ ናይ ኣረማውያን ጸዕታ ድሕነት ከኣ ኣበሰረ።

መጨረሻ ፋሲካ ኢየሱስ

ኣርባዕቲአም ወንጌላውያን ኣቢሮም ዝገልጽዎ ፋሲካ እዩ። ከምቲ ናይ ደቂ እስራኤል ትጽቢት ዝነበረ እቲ ዝመጽእ መሲሕ መድሓኒ ብለይቲ ፋሲካ ኣብ ኢየሩሳሌም ኪግለጽ እዩ ዝነበሮ። ኢየሱስ ነታ መጨረሻ ፋሲካ ዘበዕለላ ገዛ ሓደ ዓርኩ ብሓዋርያቱ ኣቢሩ ባዕሉ ኣሰናደዎ፣ግዜኡ ምስ ኣሸለ ድማ ምስ ሓዋርያቱ ገቢሩ ባዕሉ ኣሰናደዎ፣ግዜኡ ምስ ኣሸለ ድማ ምስ ሓዋርያቱ ኣብ መኣዲ ተቐሚጡ እንከሎ “ቅድሚ ሕማማተይ ነዚ በጊዕ ፋሲካዚ ምሻቕትኩም ኩይነ ክበልዎ ብዙሕ ሃረርታ ነበረኒ” በሎም (ሉቃ.፳፪.፲፬)። ኢየሱስ ኣቐዲሙ ነቲ ናይ ኣይሁድ ሥርዓታት በጊዕ ፋሲካ እንድሕሪ ፈጸሙ፣ቲ ናይ ሓዲስ ኪዳን ዝኸነ ናይ ሥጋኡን ደሙን ሥርዓተ ፋሲካ ሰርዐ። ንሓዋርያቱ ኣእጋሮም ሓጸቦም፣ምልክቱ ድማ ኣብ ሓዲስ ኪዳን ዕብዩት ትሕትና ብግብሪ ምእንቲ ክገልጸሎም እዩ። ድሕርዚ ሥርዓትዚ “ከምቲ ኣነ ዘፍቀርኩኹም ከምኡ ገቢርኩም ነንሓድሕድኩም ተፋቐሩ” እናበለ ነቲ ደረት ዘይብሉ ሓዲስ ትእዛዝ ፍቕሪ ኣወጀሎም። መለዮአም ኪኸውን እውን ኣማሕጸኖም፣ኣረማውያን እውን ነዚ ብግብሪ ዝተመስከረ መለዮአም ተዓዚቦም “ረኣዩ ክንደይ ይፋቐሩ” ይብሉ ነበሩ። “ክርስትያን” ዝብል ስም ቅድሚ ምቕባሎምውን “ተፋቐርያን” ተባሂሎም ይጽወዑ ነበሩ። ይስሓቕ ወዲ ኣብርሃም፣ኣቦኡ ክሥውዖ ሓዙዎ ክኸይድ እንከሎ “ኣቦ።ሓውን ዕንጸይትን” ሲ እንሆ፣እቲ ዝሥዋዕ ገንሸልከ ደኣ ኣበይ ኣሎ? እናበለ ይሓትት(ኦሪ.ዘፍ.፳፪.፯)። ክርስቶስ ንጹህ ገንሸል ምእንቲ ድንኳት ደቅሰብ እንሆ ባዕሉ ሠዋዕን ተሠዋዕን ኩይኑ ናብ ኣቦኡ ይቐርብ። ንኡስ ገንሸል ኣቤል ወዲ ኣዳም ንኣሸቱ ገንሸላት መመሪጹ መሥዋዕቲ ዘቐርብ ዝነበረ ኣምሳልቲ ናይ ሓዲስ ኪዳን ንጹህ ኡነተይና ገንሸል ባዕሉ ንርእሱ ዝሥውዕ እዩ ዝነበረ። ማርያም ኣብ ማሕጸና ዝጸረቶ፣ስምኡን ካህን ዘወፈዮ ንጹህ ገንሸል፣ዮሐንስ መጥምቕ “እንሆ እቲ ሓጢአት ዓለም ዝምድስስ በጊዕ እዚ ኣብሔር”(ዮሐ.፩.፳፱) እናበለ ናብ ዓለም ዘቐረቦ በጊዕ ፋሲካ ኩይኑ በጃ ኣሕዋቱ ኣብ መስቐል ሞተ። እቶም ኂኢየሱስ ከም ዝስቀል ዝገበሩ ሊቃነ ካህናት፣ብግብሮምን ብህይወቶምን ካብቶም ዝሥወዕ ዎም እንስሳታት ዘይሕሹ ነበሩ። ኣዳም፣ንጹህ ዝተፈጥረ በቲ ፈጣሪኡ ዝጸገዎ ነጻነት፣ቲ ህያዎን ዝተፈጥሩ ንዘልኣለምውን ህያዎን ኩይኖም ክነብሩ ዝተመደቡ ዘርኡ፣ብትዕቢቱን ዘይተኣዘዙን መውቲ ገበሮም፣ሞት ነገሡ። እታ ብቐትለት ቦኹርታት ግብጺ ዝተሓገሱት ሞት፣እንሆ ብሞትቲ ንጹሕ በጊዕ ፋሲካ ዝኸነ ክርስቶስ ትስንብድን፣ትርዕድን፣ትስዓርን፣“ኣ ሞት ኣበይ ደኣሎ እቲ ስዕ ረትኪ” ተባህለት። በቲ እንካብ ጐድኒ ንጹሕ ገንሸል ፋሲካ ዝፈሰሰ ደምን ማይን፣ቲ ብኣዳም ዝተጸሕፈ መጽሓፈ ኩነኔ ደቂ ሓጺቡ ደምሰሶ። ክርስቶስ በቲ ኣዳም ዝተሸነፎ ሥጋ ተሰቐሉ ንዓለም ኣድኃነ። “ኣ ኣበይ ፣መሥዋዕቲ እንስሳታት ስለ ዘይደሸኻ ሥጋ ኣልበስካኒ፣ እነሆኹ ፍቓድካ ፈጸመ እሥዋዕ ኣሸኹ” ዕብ.፲.፭-

፲፮፡ ኢየሱስ ካብታ ዝተወልደላ ዕለት ጀሚሩ ምሉእ ህይወቲ መሥዋዕቲ ቀራንዮ ኣብ ቅድሚ ዓይኑ እዩ ዝርአዮ ዝነበረ። ስእሊ እኖና ኪዳነ ምሕረት ኣስተውዒልና እንተተመልከትና ኣብ ሕቕኑዓ ዘሎ መለኮታዊ ሕጻን ወዳ፡ገጹ ኣዚሩ ነቲ ኣብ ልዕሊ ርእሱ ብሓደ መልእኽ ተታሒዞ ዘሎ ዕንጻይቲ መስቀል ተኩሩ ክጥምት ይርኣ፡ሰንቢዮ እውን ኣብ ሕቕኑዓ ሕዝንቲ እኖኡ ይዕቆብ፡ብክልተ ኣእዳዉ ድማ ንዓባይቶ ጽብዒ እኖኡ ዓትዒቲ ጨቢጡ ይርእ። እዚ ሥእሊ'ዚ ነቲ ብትንቢት ቅዳዊት ተናጊሩዎ ዝነበረ ቃል “ሕማማተይ ወትሩ ግዜ ኣብ ቅድመይ እዩ ወቀሰልዮኒ ቅድሚያ ውእቲ በኩሉ ግዜ”(መዝ.፴፯.፲፰) ዝብሎ እዩ ዘዘኻኸር።

በዓል ፋሲካ ብግዜ ቀዳሞት ክርስትያን

ቅዱስ ጳውሎስ ኣብ ፩ቆሮ. ፮.፮-፰ ብዛዕባ ዓመታዊ በዓል ፋሲካ ይገልጽ። ቀዳሞት ክርስትያን ከመይ ገቢሮም ሥርዓተ ፋሲካ ይፍጽሙ ከም ዝነበሩ ዘርዚሩ ዝገልጽ ጽሑፋት ብዙሕ ኣይከውን። እቶም ዝርካቡም ንሥርዓታት ጥምቀትን ቕርባንን እዮም ኣብሊጾም ዝገልጹ። ዓመታዊ በዓል ፋሲካ የብዕሉ ከም ዝነበሩ ግን ርግጽ እዩ። ካብ ካልኣይ ዘበን ንደሓር፡ብሕልፊ እኳ ኣብ ወገን ንኡስ ኤስያን ሰሜናዊ ኣፍሪቃን፡ዝነበሩ ማሕበራት ክርስትያን ብኸመይ ዝበለ ምስንዳው፡ጾምን፡ጸሎትን፡ምጽዋትን፡የብዕልዎ ከም ዝነበሩ ዝገልጹ ጽሑፋት ኣበው ብዙሓት እዮም።

ሰሙናዊ ዝኸረ በዓል ፋሲካ

ቀዳሞት ክርስትያን ካብ ግዜ ሓዋርያት ጀሚሮም “ንሰንበት” ከም ዝኸረ ትንሣኤ ገቢሮም ከብዕልዎ ይርከቡ። እዚ ሥርዓት'ዚ “ቡራኬ ምቕራስ እንጌራ እውን ይበሃል ነበረ። ብዛዕባዚ ሥርዓት'ዚ ዝናገሩ ጽሑፋት ኣዝዮም ብዙሓት እዮም። ኣሕዋት ኣብ ሰሰሙን ተኣኪቦም ሥርዓተ ምቕራስ እንጌራ ዝፍጽሙላ ዕለት “ሰንበት” ነበረት ኣብኣ ንድኻታት ኣሕዋትን፡መበለታትን፡ዝውፊ ምጽዋት ይእከብ ነበረ(፩ቆሮ.፲፮.፪)። ቅዱስ ጳውሎስ ኣብ ከተማ ጢሮ ኣዳ፡ኣብ ሓደ ሰሙናዊ ምቕራስ እንጌራ ከም ዝተሳተፈ ሉቃስ ይገልጻልና(ግ.ሓ.፳.፯-፲፪)። ኣብ ጽሑፋት ኣበው ብዛዕባ ሰሙናዊ ምቕራስ እንጌራ እንክንገር ግዜ ወትሩ ሳዕ ብዛዕባ ዝኸረ ትንሣኤ እዩ ዘስምዕ። እቲ ኢየሱስ ብጸሎተ ሓሙስ “ንዙይ ክትገብርዎ እከለኹም ንዝኸረይ ግበሩ” ዝብሎ ቃል ትእዛዝ ብዕለተ ሰንበት ይፍጽምዎ ነበሩ። ሂዚ እውን እዚ ትእዛዝ እዚ ይፍጸም ኣሎ፡ክሳብ መጨረሻ ዓለም እውን ክፍጸም እዩ። ቀዳሞት ክርስትያን ዝኸረ በዓል ፋሲካ ከብዕሉ ግዜ ብመንፈስ ትጽቢት እዮም ዘብዕሉዎ ዝነበሩ። እቲ ሓሓሊፍካ ኣብ መልእኽትታት ጳውሎስ ሓዋርያ ራእይ ዮሐንስን ዝርከብ “ማራ-ናታ” (ኣ ጐይታና ንዓ) ዝብል ቃል ሃንቀውታ፡ትጽቢት እዩ ዝገልጽ(፩ቆሮ.፲፩.፳፯፣፲፮.፳፪፣ራ.ዮ.ሓ.፳፪.፲-፳)።

ፋሲካ ምስ ሕይወት ክርስትያን ዝተኣሳሰረ እዩ

ፋሲካ ሓደ ናይ ርሑቕ ዝሓለፈ ምዑት ዝክፀ በዓል ኣይከክን። ወዲ ሰብ ብጥምቀት ኣብቲ ብክርስቶስ ዝተፈጸመ መደብ ድኅነት ተሰኩዑ፡ናይቲ ናብ ዘለዓለማዊ ፋሲካ ገጹ ዝጐዓዝ ሕዝቢ ኣምላክ ሓደ ኣባል ከይኑ እዩ(፩ጴጥ.፩.፳፪፣፪.፲)። ጥምቀት ምስ ሞት ክርስቶስ ምስታፍን ምትንሣእን እዩ። ካብ ሞት ናብ ሓይወት ምስጋር እዩ(ሮሜ.፮.፩-፱፣ቆላ.፪.፲፪፣፲.፩)። ቀዳሞት ክርስትያን ኣብ ማይ ጥምቀት ብምእላክታ ንመውት፡ካብ ማይ ጥምቀት ብምውጻእና ከኣ እዚ ንትንሥእ ይብሉ ነበሩ። እቲ ናይ ጥምቀት ምስጢር ከኣ እዚ እዩ። እቲ ብልሽዊ ዝከክ ኣረጊት ሰብ ምስ ኩሉ ግድፈታቲ ይመውት፡ተሓዲሱ ከዓ ይትንሥእ። ስብከት ጳውሎስ ሓዋርያ ብምሉኡ እዚ ምስጢር ወንጌል እዚ

እዩ።በዚ መሠረትዚ ክርስትያናዊ በዓለ ፋሲካ ናይ ዝሓለፈ ምዑት ዝክብ
ዘይከፍኡሉ ሕያውን ሓይወት እውን ዝህብ ዝክብ በዓል እዩ።

ዓመታዊ ዝክረ ሰላም፡ ፋሲካ

ክርስቶስ፡ብሞቲን ትንሣኤኡን ንፈጣርን ፍጡርን ዓሪቕ ኣብ ምድሪ ሰላም
ኣውረደልና፡ግዳ፡ኣብ ዓለም ሰላም ፈጸሙ ነገሡ እኳ ኣይተራእዮን ይርኤ እውን
የሎን።ኣብ ብሉይ ኪዳን ኸሎም ነብያት ኣብ ኸሎ ስብከቶም“ሰላም-ሰላም-
ሰላም”እናበሉ ካብ ምጭራሕ እኳ ኣየዕረፉን።“ሰላም ግና እኳ ዘየሎ”ይብል ነብይ
ኤርሚያስ ፮.፲፬)።ሰብ ሰላም ዝሰእን ብግዜ ውግእ ጥራሕ ኣይከፍኡን።ምስጢረ
ሰላም ኣዝዩ ሰፊሕ እዩ ትርጉሙ፡ሰላም ኣብ ውሽጥኻን፡ኣብ ከባቢኻን ንዘሎ እዩ
ዘጠቓለለ።ፍረ ጽድቂ ሰላም እዩ።ፍረ ርትዒ ድማ ህድኣትን ቅላነትን እዩ
(ኢ.ሳ.፴፪.፲፯)። ሰላም ሓደ ውህበት ኣምሳኽ ስለ ዝኸፍኡ ፍጹም ሰላም ብኣኡ
ጥራሕ እዩ ዝርከብ።ናይ ዓለም ምሕዳስ መሠረቱ ሰላም እዩ (ኢ.ሳ.፳፯.፳፻፳፬)።
ክርስቶስ ዘውረደልና ሰላም ካብ ውግእ ነጻ ምኻን እውን እዩ።ብሕልፊ ግና ሰላም
ድኅነት እዩ።ሰላም ሓድነት እዩ።ሰላም ቅኑዕ ሥርዓት ማለት እዩ።ሰላም ፍልልይን
ጽልእን ሓድሓድ ምውጋድ እዩ።ሰላም ርትዒ እዩ...።

ርሑስ በዓለ ትንሣኤ ክርስቶስ ይግበረልና
ፋሲካ ሰላምን ስኒትን ዝመልኦ ነጻነትን
ምሥሩት ነባር ምስምማዕ ኣሕዋትን ይግበረልና

ኣባ ገብረቅዱስ ኃይለ፡ ሥርዓት ፋሲካ መንፈሳዊ ትርጉሙን ዝብል ንእሽቶ
መጽሓፍ ኣብ ፍራይቡግ ኣብ ቤት ማኅምተም ግሪዘር ሸነል ድሩክ - ርመን
ብ1992 ካብ ዝተጻሕፈ ዝተወሰደ።

ካቶሊካዊ ኤጳርቅና ከረን